

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА
Управа за спречавање
прања новца

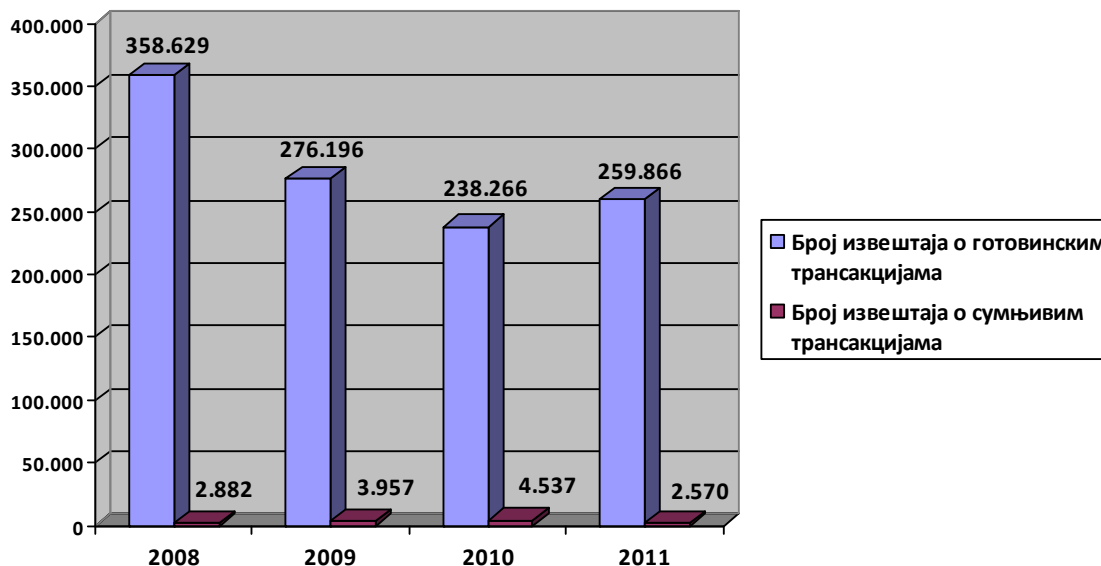
GODIŠNJI IZVEŠTAJ O RADU UPRAVE ZA SPREČAVANJE PRANJA NOVCA ZA 2011. GODINU

1. UVOD

Управа за спречавање прања новца (у даљем тексту: Управа) је основана Законом о спречавању прања новца 2005. године и од тада је самосталан државни орган који послује у оквиру Министарства финансија. Делокруг рада Управе је propisan Законом о спречавању прања новца и финансирања тероризма („Службени гласник РС“, број 20/09, 71/09, 101/10 – у даљем тексту: Закон). Најзначајнији и основни послови које Управа обавља су финансијско-информациони послови, односно: прикупљање финансијско-обавештајних података од обвезника (банке, осигуравачка друштва, лизинг компаније, брокери и др), анализа таквих података и, уколико се процени да постоји основ сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма, њихово прослеђивање надлежним државним органима, пре свега, надлежним туžилаштвима и полицији. Осим финансијско-информационих, Управа обавља и друге значајне послове: предлаже измене и допуне прописа који се односе на спречавање и откривање прања новца или финансирања тероризма; израђује листе индикатора за препознавање трансакција или лица за које постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма, припрема и даје мишљења о примени Закона, припрема препоруке у циљу јединствене примене Закона, учествује у међународној сарадњи, обавља инспекцијски надзор и др.

2. FINANSIJSKO-INFORMACIONI POSLOVI

Управа започиње поступак прикупљања података, информација и документације на основу извештаја о трансакцији за коју постоји основ сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма. Такву врсту извештаја су дужни да достављају обвезници по Закону. У току 2011. године достављено је укупно 2.570 извештаја о трансакцијима или лицима за које постоји основ сумње да се ради о прању новца. Највећи број је и у току 2011. године достављен од банака, па затим од стране обвезника који се баве pružanjem услуга поштанског саобраћаја и од брокера. У односу на 2010. годину, број пријављених сумњивих трансакција је знатно мањи (у току 2010. године достављено је 4.537 извештај). Крајем 2010. године, Управа је, у сарадњи са Народном банком Србије и представницима банака, donela Препоруке за пријављивање сумњивих трансакција. Примена ових препорука је допринела smanjenju броја пријављених трансакција и истовремено знатно uticala на побољшање квалитета пријављених трансакција.

Slika 1.1. Grafički prikaz odnosa broja izveštaja o gotovinskim i sumnjivim transakcijama u poslednje četiri godine

Drugi način za pokretanje postupka u Upravi je analiza prijavljenih gotovinskih transakcija, odnosno transakcija koje su u iznosu od 15. 000 evra ili više. Obveznici dostavljaju podatke o takvim transakcijama, bez obzira na to što ne postoji osnov sumnje na pranje novca i finansiranja terorizma. Analizom baze podataka gotovinskih transakcija, uoče se veze koje mogu dovesti do podataka koji sami, ili u vezi sa drugim podacima, dovode do otvaranja predmeta za koji postoji osnov sumnje da se pere novac. U toku 2011. godine dostavljeno je 259.866 izveštaja o gotovinskim transakcijama.

Treći način otpočinjanja postupka u Upravi se dešava kada Uprava, po službenoj dužnosti, na osnovu sopstvenih saznanja, pretraživanjem baze podataka od strane analitičara uoči povezanosti određenih lica i transakcija i dođe do činjenica koje mogu biti u vezi sa pranjem novca ili finansiranjem terorizma.

Na kraju, državni organi, koji su određeni članom 58. Zakona (sud, tužilaštva, policija, Bezbednosno-informativna agencija, Vojnobezbednosna agencija i dr) mogu uputiti Upravi pisanu i obrazloženu inicijativu za pokretanje postupka. U toku 2011. godine, državni organi su uputili 359 inicijativa za pokretanje postupka. Najveći broj inicijativa je upućen od strane Ministarstva unutrašnjih poslova - 277 inicijativa, Bezbednosno-informativne agencije – 22 inicijative i Tužilaštva za organizovani kriminal - 19 inicijativa.

Na osnovu dostavljenih podataka od strane obveznika i državnih organa, kao i po službenoj dužnosti u toku 2011. godine u Upravi je otvoreno 598 analitičkih i predmeta u kojima postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca.

Jedna od najvažnijih uloga Uprave je prosleđivanje finansijsko-obaveštajnih podataka nadležnim organima u slučaju da je utvrđena osnovana sumnja da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma. U toku 2011. godine prosleđeno je ukupno 162 informacije nadležnim državnim organima. Najveći broj podataka je prosleđen Bezbednosno-informativnoj agenciji – 47 informacija, Ministarstvu unutrašnjih poslova – 41 informacija i nadležnim tužilaštvima – 37 informacija, od kojih najviše Tužilaštvu za organizovani kriminal.

3. RAZVOJ SISTEMA

3.1. Razvoj sistema na zakonodavnom nivou

Uprava je, nakon izmena Zakona u 2010. godini, pristupila izmeni postojećih podzakonskih akata. U junu 2011. godine donet je Pravilnik o izmenama i dopunama Pravilnika o metodologiji za izvršavanje poslova u skladu sa Zakonom. Pravilnik precizira odredbe Zakona koje se odnose na nizak rizik od sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma i analizu rizika koju je obveznik dužan da izvrši, posebno kada se radi o fizičkim licima. Pravilnik takođe propisuje sadržaj i način polaganja stručnog ispita za obavljanje poslova ovlašćenog lica u obveznicima, i tako bliže određuje odredbe Zakona koji propisuje obavezu ovlašćenog lica u obvezniku da poseduje licencu za obavljanje poslova sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma. To praktično znači da Uprava organizuje stručne ispite, u kojima proverava znanja u oblasti sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma uopšte, ali i u odnosu na specifičnu oblast poslovanja u kojoj kandidat želi da ima licencu. Tako, npr. kada se radi o licenci za obavljanje poslova ovlašćenog lica u bankarstvu, osim provere poznavanja opštih odredaba Zakona i propisa donetih na osnovu Zakona, proverava se i poznavanje specifičnosti bankarskih poslova kada je reč o sprečavanju pranja novca. Na ovaj način se, pre svega, utiče na jačanje sistema za sprečavanje pranja novca u celini, jer se poslovi sprečavanja pranja novca kod obveznika obavljaju od strane lica koja imaju neophodna znanja i veštine, a s druge strane jača se položaj ovlašćenih lica u njihovim institucijama. U toku 2010. godine održana su 4 stručna ispita: iz oblasti bankarstva, osiguranja, menjačkih poslova i brokersko-dilerskih poslova i 130 lica je dobilo licencu za obavljanje poslova ovlašćenog lica.

3.2. Stalna koordinaciona grupa

Stalna koordinaciona grupa za nadzor nad sprovođenjem Nacionalne strategije za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma je u toku 2010. godine veoma aktivno radila. Možemo reći da je stalna koordinaciona grupa, koju čine predstavnici državnih organa koji učestvuju u borbi protiv pranja novca i finansiranja terorizma, bila inicijator nekih zakonskih promena koje su doprinele daljem usaglašavanju sistema za sa relevantnim međunarodnim standardima. Tako je u maju 2011. godine donet novi Zakon o tržištu kapitala u kojem su inkriminisana dva krivična dela: insajdersko trgovanje i zloupotreba položaja na berzi. Na taj način su implementirane preporuke iz Izveštaja o izvršenoj proceni radnji i mera Komiteta Manival i pravni sistem naše države je usklađen sa preporukom FATF broj 1.

Kao rezultat rada Stalne koordinacione grupe u izmene Zakona o deviznom poslovanju iz maja 2011. godine uneta je odredba koja se odnosi na obaveznu registraciju pravnih lica i preduzetnika koja pružaju usluge prenosa novca, na koji način je implementirana još jedna od preporuka Komiteta Manival.

U okviru Stalne koordinacione grupe je doneta odluka da se izradi nacrt zakona na osnovu koga bi se primenile mere relevantnih rezolucija Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija, pre svega Rezolucija 1267 i 1354, koje se odnose na ograničavanje raspolaganja imovinom licima koja su označena kao teroristi ili finansijeri terorizma. Direktor Uprave je formirao posebnu projekttnu grupu za izradu ovog zakona, sastavljenu od predstavnika Republičkog javnog tužilaštva, Ministarstva pravde, Ministarstva unutrašnjih poslova, Vrhovnog kasacionog suda i predstavnika Uprave. Nacrt zakona je izrađen, prikupljena su ekspertska mišljenja od strane međunarodnih stručnjaka u ovoj oblasti i u toku je javna rasprava.

3.3. Projekat za sprečavanje pranja novca u Republici Srbiji – MOLI Srbija

Mnoge aktivnosti koje su predviđene u okviru Projekta za sprečavanje pranja novca u Republici Srbiji su u toku 2011. godine i realizovane.

Izvršena je analiza propisa koji uređuju sistem za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma u Republici Srbiji i date su preporuke za unapređenje sistema. Kao rezultat ove aktivnosti u predloženim izmenama Krivičnog zakonika je i izmenjena definicija krivičnog dela finansiranje terorizma koja će biti u saglasnosti sa međunarodnim standardima.

Održana je radionica o proceni rizika od pranja novca u oblasti rada neprofitnog sektora, kao i radionica o proceni rizika od pranja novca u oblasti rada formalnih i neformalnih načina prenosa novca. Na inicijativu eksperata Saveta Evrope i uz podršku članova Stalne koordinacione grupe, doneta je odluka da se izvrši nacionalna procena rizika, odnosno procena rizika od pranja novca u odnosu na svaki sektor. Na ovaj način će se svakom sektoru posvetiti pažnja adekvatna riziku koji je procenjen.

4. MEĐUNARODNA SARADNJA

4.1. Komitet Saveta Evrope Manival

U toku 2011. godine održana su tri redovna zasedanja Komiteta Manival, i to od 11. do 14. aprila, od 27. septembra do 1. oktobra i od 13. do 16. decembra, na kojima je i delegacija Srbije aktivno učestvovala.

Na svakom plenarnom zasedanju, delegacije država predstavljaju radnje i mere koje su postignute u konkretnom pravnom sistemu, odnosno izveštavaju Komitet o konkretnim aktivnostima koje su preduzete u svakoj državi članici Saveta Evrope.

Na 36. zasedanju Komiteta Manival, gospodin Milovan Milovanović, načelnik Odeljenja za međunarodnu saradnju, pravne i materijalno-finansijske poslove Uprave za sprečavanje pranja novca je učestvovao u proceni pravnog sistema Republike Slovačke. Naime, sistem za sprečavanje pranja novca država članica Saveta Evrope se procenjuje uzajamno, odnosno od stručnjaka koji su prošli posebnu obuku, a dolaze iz druge države članice. Tako je i stalni član delegacije naše države u Komitetu Manival procenjivao sistem Republike Slovačke u delu koji se odnosi na funkcionisanje i rad finansijsko-obaveštajne službe (preporuka FATF broj 26), kao i u delu koji se odnosi na specijalne istražne tehnike i radnje kada je reč o gonjenju učinilaca krivičnih dela pranja novca i finansiranja terorizma.

4.2. Egmont grupa

Uprava za sprečavanje pranja novca je od 2003. godine član Egmont grupe, udruženja koje okuplja finansijsko-obaveštajne službe 127 država. Osim razmene finansijsko-obaveštajnih podataka koja se obavlja putem zaštićenog veb sajta Egmont grupe, članstvo u Egmont grupe je značajno i za razmenu iskustva između predstavnika različitih zemalja koji rade na sličnim poslovima.

U toku 2011. godine održana su dva sastanka radnih grupa, u martu 2011. godine na Arubi i u julu 2011. godine u Jermeniji.

Na sastanku održanom na Arubi, na inicijativu delegacije Republike Srbije diskutovalo se o situaciji kada finansijsko-obaveštajna služba neke države odbija da potpiše memorandum o saradnji iako je to formalni preduslov za razmenu informacija sa tom državom. Kao rezultat ove inicijative Radna grupa za pravna pitanja donela je Odluku o sprovođenju principa za razmenu informacija u Egmont grupi, po kojoj je ovakvo postupanje ocenjeno kao loša i neprihvatljiva praksa.

Na sastanku održanom u Jermeniji, finansijsko-obaveštajna služba Uzbekistana je dobila svojstvo punopravnog člana Egmont grupe. Uprava za sprečavanje pranja novca je u toku

2010. i 2011. godine zajedno sa predstavnicima finansijsko-obaveštajne službe Ruske Federacije pomagala kolegama iz Uzbekistana u popunjavanju upitnika za pristupanje Egmont grupe i na taj način doprinela proširenju ovog međunarodnog udruženja.

4.3. Evroazijska grupa za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma

Evroazijska grupa za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma (u daljem tekstu: EAG) je regionalna organizacija koja okuplja predstavnike Ruske Federacije, Kine, Indije i još nekih zemalja bivšeg Sovjetskog Saveza.

Osnovni cilj EAG je usklađenost zakonskog i institucionalnog okvira u državama članicama sa međunarodnim standardima, što se postiže uzajamnim evaluacijama, radom na tipologijama pranja novca i finansiranja terorizma i pružanjem tehničke pomoći. Republika Srbija ima status posmatrača u EAG, što znači da može učestvovati u svim aktivnostima, ali nema pravo glasa. Prednost učešća na radnim grupama i plenarnim sastancima EAG je razmena znanja i iskustva o pojavnim oblicima pranja novca i finansiranja terorizma i jačanje institucionalnih okvira za tu borbu.

4.4. Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju (u daljem tekstu: OEBS)

OEBS je i u toku 2011. godine, kao i prethodnih godina, podržavao Upravu u nastojanju da utiče na razvoj sistema za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma u celini. Kako razvoj sistema, osim jačanja institucija, podrazumeva i kontinuirano stručno usavršavanje svih učesnika u tom sistemu. Načini pranja novca se stalno menjaju, jer kriminalci koriste različite načine da prikriju nezakonito poreklo novca, koristeći slabosti određenih sektora u nekoj državi. Tako je i nastao projekat pisanja tipologija pranja novca u Republici Srbiji. Prvi projekat ove vrste imao je za cilj analizu dosadašnjeg iskustva o načinima i tehnikama na koje je moguće oprati novac. Tipologije su podeljene u 8 odeljaka i ukazuju na specifičnosti načina pranja novca u našoj državi kroz različite sektore: bankarstvo, reviziju i računovodstvo, menjačke poslove, osiguranje, advokaturu, kao i pranje novca na tržištu kapitala i nekretnina. Cilj ovih tipologija je edukativni: treba da pokažu obveznicima koje su sve mogućnosti da se opere novac uočene u različitim sektorima, gde su to sektori kojima se svako od njih bavi ranjivi i na koje oblike na izgled legalnog poslovanja treba najviše da obrate pažnju. Tipologije su obavljene na srpskom i engleskom jeziku.

4.5 Sporazumi o saradnji

Uprava ima za cilj da potpiše sporazume o saradnji i razmeni informacija sa finansijsko-obaveštajnim službama onih država kojima je postojanje ovakvog sporazuma uslov za razmenu finansijsko-obaveštajnih podataka. U toku 2011. godine, Uprava je potpisala sporazume o saradnji sa Estonijom, Francuskom, Jermenijom, Ujedinjenim Kraljevstvom Velike Britanije i Severne Irske i Rumunijom.

5. RAZVOJ INFORAMCIONOG SISTEMA U UPRAVI

Nastavljeno je sa razvojem sistema za upravljanje dokumentima i predmetima koji je u toku 2010. godine počeo da se primenjuje u Upravi za sprečavanje pranja novca. Razvijena je nova aplikacija koja je omogućila elektronsku razmenu podataka sa bankama. Na ovaj način Uprava veoma brzo putem zaštićenog sistema dolazi do podataka od obveznika.

6. STRUČNO USAVRŠAVANJE

Kao i prethodnih godina, i u toku 2011. godine, zaposleni u Upravi su bili vrlo aktivni kao predavači na brojnim seminarima kako u zemlji, tako i u inostranstvu:

U februaru 2011. godine, održana je radionica o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma u Azerbejdžanu, Baku, gde je i predstavnik Uprave govorio o značaju međuagencijske saradnje u sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma.

U julu 2011. godine u Jermeniji, Jerevan predstavnik Uprave je govorio o modalitetima međuagencijske saradnje i njenom uticaju na sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma;

U oktobru 2011, na poziv Svetske banke, direktor Uprave je održao predavanje u Kirgistanu na temu „Značaj i uloga nefinansijskog sektora na sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma“ i kroz studiju slučaja je predstavio uspešnu saradnju više državnih organa u rešavanju konkretnog slučaja.

U septembru i oktobru 2011. godine je u saradnji sa OEBS održano više praktičnih radionica koji su bili namenjeni tužiocima.

U septembru 2011. godine je održano predavanje namenjeno računovođama i revizorima.

U decembru 2011. godine održano je predavanje za pripadnike Vojnobezbednosne agencije o ulozi i značaju Uprave, a posebno o inicijativi državnog organa za pokretanje postupka u Upravi.

Zaposleni u Upravi su se takođe stručno usavršavali pohađajući mnoge seminare, radionice i specijalističke kurseve:

U januaru 2011. godine, predstavnici Uprave su učestvovali na regionalnoj radionici o istragama u pranju novca, koju je organizovala Federalna policija Austrije;

U februaru 2011. godine, zaposleni u Upravi su prisustvovali seminaru na temu „Razvoj saradnje između različitih organa državne uprave na nacionalnom, evropskom i međunarodnom planu, u kontekstu unapređenja bezbednosti lanca snabdevanja i borbe protiv organizovanog kriminala“, organizovanom od strane Uprave carina.

U martu 2011. godine zaposleni u Upravi su učestvovali na obuci na temu „Etički standardi u oblasti obaveštajnog rada u sektoru bezbednosti“, održanoj u Beogradu.

U martu je održana obuka na temu „Sprečavanje pranja novca u osiguranju“ u kojoj su učestvovala i tri državna službenika Uprave.

U martu 2011. godine u organizaciji Saveta Evrope održana je radionica na temu „Tokovi novca proisteklog od kriminala na Internetu“ na kojoj su učestvovali i predstavnici Uprave.

U septembru 2011. godine predstavnik Uprave je uzeo učešća na obuci na temu „Finansijski kriminal-oduzimanje imovine“ u organizaciji Ministarstva unutrašnjih poslova.

U julu 2011. godine je održana studijska poseta finansijsko-obaveštajnoj službi Velike Britanije, na kojoj su predstavnici Uprave učili o strateškoj analizi i načinu izrade takvog izveštaja;

U julu 2011. godine predstavnik Uprave je obučavan u okviru projekta „Govorimo evropski“ u organizaciji Kancelarije za pridruživanje Evropskoj uniji i Britanskog saveta.

U novembru 2011. godine je održan seminar o primeni Varšavske konvencije i izazovima u dokazivanju krivičnog dela pranja novca;

U novembru je takođe održana studijska poseta finansijsko-obaveštajnoj službi Estonije i Litvanije, na kojima su predstavnici Uprave učili o različitostima u radu ovakvih vrsta službi koje su u organizovane u okviru policije;

U Velikoj Britaniji su dva IT analitičara Uprave pohađala specijalistički kurs za „IT bridge“ koji omogućava povezivanje raznovrsnih podataka iz različitih baza.

Dva IT analitičara su obučena za rad i administriranje bazom podataka „Oracle database 11g“.

U decembru 2011. godine dva državna službenika su u Beču učestvovali u obuci na temu „Prevođenje u okruženju centralne banke“ u organizaciji centralne banke Austrije.

7. TIPOLOGIJE I TRENDVI

7.1. Tipologije pranja novca u Republici Srbiji

U toku 2011. godine uočeni su sledeći načini i pojavni oblici pranja novca. Mogućnosti za zloupotrebu legalnih poslovnih odnosa, usluga koje obveznik obavlja u okviru svoje delatnosti, odnosno transakcija, varira od obveznika do obveznika.

U bankarskom sektoru je uočeno da su i dalje učestale sledeće vrste transakcija:

- Uplate gotovine nelegalnog porekla po osnovu pozajmice osnivača za likvidnost za proširenje poslovnih aktivnosti.
- Uplate gotovine nelegalnog porekla po osnovu pozajmice osnivača za likvidnost koje se transferišu na druga pravna;
- Uplate gotovine nelegalnog porekla po osnovu povećanja osnivačkog uloga koje prethode prodaji pravnog lica;
- Uplate gotovine nelegalnog porekla po osnovu pozajmice osnivača za likvidnost za otplatu hipotekarnih kredita;
- Otplate kredita od strane jemca izvršene uplatama gotovine nelegalnog porekla;
- Transferisanje sredstava u korist of-šor kompanija po osnovu uvećanih uvoznih faktura, odnosno umanjениh izvoznih faktura;
- Transferi izvršeni po nalogu of-šor kompanija po osnovu kupovine firmi ili udela i nekretnina;
- Transferi izvršeni po nalogu of šor kompanija u korist pravnih lica po osnovu kredita;
- Transferi iz inostranstva u korist fizičkih lica, bez jasnog osnova;
- Veliki broj gotovinskih uplata više fizičkih lica u korist računa jednog fizičkog lica.

Menjački poslovi su takođe veoma zanimljivi kada je reč o mogućnostima da se nezakonito stečen novac prikaže kao zakonit, ali ovde traba imati na umu da se menjački poslovi koriste samo za raslojavanje prljavog novca, gde se obavlja niz transakcija u cilju da se prikrije njegovog nezakonitog porekla. Mogućnosti za zloupotrebu menjačkih poslova su naročito povećane prilikom obavljanja sledećih transakcija:

- Konverzija velikih količina novca koje potiču iz nedozvoljenih aktivnosti sa namerom da se izbegne bankarski sektor gde su strože identifikacije klijenta;
- Konverzije koje ne prate odgovarajući papiri – potvrde o zameni novca;
- Konverzija kroz više manjih gotovinskih transakcija transakcija sa svrhom da se izbegne prijavljivanje Upravi za sprečavanje pranja novca;
- Više transakcija u veoma kratkom vremenskom periodu iako je poznato da je to tehnički neizvodljivo;
- Konverzija sredstava iz strane valute u domaću valutu i kupovina ponovo strane valute drugu – obično se pravi negativna kursna razlika ali za „perače“ je to podnošljiv i isplativ trošak;
- Konverzija novca visoke apoenke vrednosti – na primer, apoeni od 500 evra.

Od 2007. godine, kada je pokazalo nagli rast prometa, tržište kapitala stagnira. Razlog za to svakako leži u nepovoljnom uticaju svetske ekonomske krize na ovaj deo tržišta u Srbiji. Ipak, sa aspekta mogućnosti zloupotrebe usluga i proizvoda sa tržišta kapitala treba naročitu pažnju obratiti na sledeće pojavne oblike:

- Nepoznato poreklo novca na namenskim računima za trgovanje sa hartijama od vrednosti;

- Preknjižavanje HOV u korist rukovodilaca kojima radnici matičnih preduzeća (AD) poklanjaju svoje akcije;
- Preknjižavanje HOV u korist nesrodnih lica pogotovo ako se radi o poklonu;
- Kastodi računi kod kojih je teško identifikovati stvarne vlasnike hartija od vrednosti;
- Podizanje indikativne cene akcija sa ciljem da se nerealno uveća cena i na lakši način ubaci kapital sumnjivog porekla;
- Preuzimanje preduzeća;
- Unos akcija kao osnivački ulog sa ciljem da se kasnije trguje udelima od strane sumnjivih investitora;
- Akcije kao predmet zaloge po osnovu fiktivnih ugovora o zajmu koje se kasnije prenose na zajmodavaoce bez transparentnosti tržišta.

7.1. Trendovi pranja novca u Republici Srbiji

Bankarski sektor: Sve šira ponuda usluga i proizvoda koje banke danas pružaju menjaće se u budućnosti. Razvoj tehnike i tehnologije dovešće do primata elektronskog bankarstva nad konvencijalnim bankarstvom. Elektronsko bankarstvo predstavlja paket savremenih servisa koji klijentima banke omogućava jednostavno korišćenje bankarskih usluga upotrebom nekog od najrasprostranjenijih kanala komunikacije – Internet, mobilni telefon, fiksni telefon. Osnovne prednosti ovih usluga su niži troškovi, značajna ušteda vremena i mogućnost obavljanja transakcija u bilo koje doba dana i noći ali baš zbog tih karakteristika, gde se klijent prostorno distancira od banke i otežava postupak identifikacije, pruža nove mogućnosti za pranje novca koje treba, na vreme, predvideti, sprečiti ili prepoznati.

Korišćenjem usluge m-komerca (m-commerca) biće moguće korisniku, da u svakom trenutku, putem mobilnog telefona izda nalog svojoj banci da izvrši prenos sredstava u manjem iznosu, sa njegovog računa, na neki drugi račun sa kojeg se sredstva mogu dalje transferisati ili podizati u gotovini ili korišćenjem platne kartice. Prognozira se da će mobilno bankarstvo doživeti čak i snažniju ekspanziju od Internet bankarstva, s obzirom na to da broj korisnika mobilnih telefona daleko prevazilazi broj korisnika Interneta.

Pitanje je kako će se banke boriti protiv alternativnih načina plaćanja putem Interneta a koje već postoje kao što su sajber-keš (ciber cash). Kartica koja sadrži čip ima u sebi gotovinu koja se može podizati telefonom ili na bankomatima a može i da se prenosi i sa jedne kartice na drugu. Ne postoji način da se uđe u trag transakcijama preko kartica jer ne postoji registrovanje transakcija, kao što postoji kod kreditnih kartica Viza (Visa) ili Masterkard (Mastercard). Postoje dva ključna razloga zbog kojih su banke zainteresovane za Internet bankarstvo: Korisnici Interneta su uglavnom mlađi ljudi sa većim stepenom obrazovanja i većim prihodima od prosečnog klijenta i Internet je veoma efikasan i jeftin distribicioni kanal.

Banke će, u borbi za klijente, proširivati usluge i nuditi proizvode koji se sve više oslanjaju na Internet pa se očekuje i veća ponuda usluga preko tzv. "virtuelnih šaltera" koja se sada koristi prilikom podnošenja zahteva za on line kredit.

Platni sistem PejPal (PayPal) postoji u našem okruženju i očekuje se da će uskoro biti prisutan i u Srbiji. PejPal (PayPal) sistem omogućava da se, putem Interneta ili korišćenjem kartica, vrše transakcija direktno sa peypal (PayPal) računa koji ne podležu strogim procedurama identifikacije klijenata i utvrđivanja porekla sredstava kao i slanje novca svakome ko ima e-mail adresu.

Očekuje se da će finansijske institucije u Srbiji, proširujući svoju ponudu, preuzeti trendove koji postoje u ekonomski razvijenim zemljama a odnose se na ulaganje sredstava

preko investicionih fondova i trgovinu novim finansijskim proizvodima što otežava utvrđivanje vlasništva i legalnosti porekla sredstava krajnjeg ulagača - investitora.

Treba pomenuti i da je velika ekonomska kriza, koja je dovela do drastičnog pada vrednosti akcija u svetu, dovela do povećanja potražnje za zlatom i drugim plemenitim metalima koji su trenutno veoma interesantni za ulaganja i trgovinu.

Već sada postoji mišljenje, koje zastupaju velike banke, da budućnost pripada ogromnim finansijskim institucijama koje će pružati investitorima različite usluge od osiguranja, preko kredita za kupovinu automobila, do avio-karata. Sa druge strane predstavnici, koga predvode softverske firme, veruju da će budućnost pripasti kompanijama koje će razvojem i primenom novih tehnologija, investitorima pružiti maksimalnu kontrolu nad njihovim finansijama putem sofisticiranih proizvoda koji balansiraju rizik i zaradu. Ideja koja je u osnovi revolucije u tehnologizaciji bankarstva jeste da su tehnologija i finansije postali jedno te isto i da nestaje razlika između softvera i novca.

Uprava za sprečavanje pranja novca, u okviru kontrole primene važećih propisa kod domaćih banaka, kada je reč o sprečavanju pranja novca, posebno insistira na važnosti stalnog usavršavanja i specijalizacije kadrova i tehničke i tehnološke opremljenosti, što svakako utiče na kvalitet same analitike i prepoznavanje potencijalnih rizika. Na taj način se obezbeđuje raspolaganje kvalitetnim i tačnim informacijama o sumnjivim transakcijama a to je jedan od preduslova da se uspostavi čitav sistem koji efikasno deluje na sprečavanje pranja novca i finansiranje terorizma.

Uprava će nastaviti da, kao i u dosadašnjem periodu, aktivno prati nove trendove u ponudi i zloupotrebi finansijskih instrumenata banaka u svetu i kod nas i razmenjuje iskustva sa drugim finansijsko obaveštajnim službama na međunarodnim seminarima i konferencijama.

Menjački poslovi: U budućnosti se može očekivati da pojedini vlasnici menjačnica, koje služe za konverziju „prljavog“ novca, otvaraju više menjačkih mesta, u cilju što većeg raslojavanja transakcija koje se obavljaju „prljavim“ novcem.

Postoji trend da će se „perači“ novca sve više udaljavati od banaka, koje su postale najorganizovaniji sektor kada je u pitanju sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma, ka sektoru nebankarskih finansijskih institucija kao što su menjačnice i kompanije za elektronski transfer novca.

S obzirom da se ovaj sektor finansijskog tržišta sve više zakonski reguliše i da mu se posvećuje sve više pažnje kako kroz rigoroznije kontrole menjačkih mesta tako i kroz edukaciju zaposlenih u njima, treba očekivati da se sumnjive transakcije koje se tiču pranja novca i finansiranja terorizma prepoznaju u što većem broju i na taj način koliko toliko spreči pranje određenog dela „prljavog“ novca koji u svakoj zemlji cirkuliše u veoma velikom iznosu i predstavlja ozbiljnu pretnju privredi svake zemlje.

Trend pranja novca preko menjačnica koji potiče od organizovanog kriminala, nastaviće se i dalje. U kom obimu će se odraziti na kretanje kurseva i tražnju najpopularnijih valuta u Srbiji (EUR, USD, CHF) zavisi od monetarne politike Narodne banke Srbije ali i svetske ekonomske krize koja utiče na ekonomsku i finansijsku situaciju u zemlji.

Tržište kapitala: Na osnovu sadašnje analize tržišta kapitala, može se predvideti da nas ne čeka pojačana ponuda dodatnih emisija akcija ili nastanak akcionarskih društava putem javne emisije akcija.

Ono što se može očekivati u narednom periodu jeste i dilema da li će se nastaviti dominacija stranih investitora. Oni su u velikoj meri dominirali na domaćem tržištu kapitala i u prethodnom periodu i imali su značajan uticaj na vrednost indeksa Beogradske berze. Sa aspekta pranja novca naročito će biti značajno promatrati i pratiti nerezidentne investitore - razni investicioni fondovi sa domicilom na of-šor destinacijama. Prema analitičarima prethodna 2011. godina je obeležena kao „velika berzanska depresija“ jer su očekivanja u rast berzanskih indeksa izostala. Očekivanja za 2012. godinu su direktno vezana sa odgovorom na pitanje da li

će se akcije Telekom Srbije kotirati na Beogradskoj berzi tokom godine. Ukoliko je odgovor pozitivan, moglo bi da dođe do pozitivnijeg trenda trgovanja. Takođe, dođe li do pokušaja da se tržište oživi i putem emisija korporativnih obveznica (obveznice preduzeća) i lokalnih samouprava, kao i emisije državnih hartija od vrednosti, možemo očekivati pojačanu aktivnost investitora. U kontekstu borbe protiv pranja novca kao novinu, bitno je istaći da brokersko-dilerska društva novim Zakonom o tržištu kapitala mogu da vode novac klijenata na svom računu kod kreditne institucije (banke). To će ih dodatno obavezati da bolje upoznaju i prate svoje klijente i njihove izvore sredstava.

U narednom periodu videće se da li će novi finansijski instrumenti (finansijski derivati-fjučersi, opcije) prodirati na srpsko tržište kapitala. Oni će sigurno dovesti do porasta interesovanja „perača novca“ u želji da uđu na nova tržišta. Naročito, ako su ta tržišta slabo regulisana. Uloga regulatornog tela, kao i dobra preventiva mogu doprineti sprečavanju prodora „prljavog“ kapitala i njihova uloga biće sve veća.

Ono što dosadašnje iskustvo ukazuje sa jedne strane i svetski trendovi sa druge strane jeste, da budućem periodu možemo očekivati pojačane sledeće aktivnosti:

- unos akcija kao udela radi osnivanja novih preduzeća i prodaja udela (akcija) licima čiji je kapital sumnjivog porekla;
- masovni pokloni akcija matičnog preduzeća radnika svojim rukovodiocima ili trećim licima za gotovinske naknade;
- pokloni akcija visoke vrednosti trećim licima.

Jedan od vidova veštog i skrivenog pranja novca koji će i dalje ostati aktuelan je slučaj kada se aktivno trguje hartijama od vrednosti preko kastodi računa, sa posebnim akcentom na grupu klijenata koji stoje iza računa kod stranih kastodi banaka u kojima se primenjuje načelo stroge poslovne tajne.

Takođe se može očekivati da će se i dalje koristiti razne tehnike manipulacija na tržištu kapitala, koje imaju za cilj da se aktivira „prljavi“ kapital, kao što su na primer povezana delovanja više investitora u cilju sticanja ili otuđenja određenih ciljnih akcija ili na primer lažna fiktivna trgovanja akcijama sa ciljem da se „razigra tržište“.

Ako dođe do inovacija na tržištu kapitala u smislu uvođenja novih finansijskih instrumenata može se očekivati i prodor „prljavog“ kapitala, jer to je za sve „perače novca“ nova šansa kako bi transferisali nezakonito stečen novac. Zato je bitno da ne „zataji“ regulativa u smislu zaštite tržišta kapitala i investitora.

8. PLANOVI I IDEJE

Vlada je krajem 2010. godine donela Akcioni plan za ispunjavanje preporuka iz Godišnjeg izveštaja Evropske komisije za 2010. godinu, radi ubrzanja sticanja statusa kandidata, u kome je kao jednu od aktivnosti čije je ostvarenje neophodno predvidela i povećanje broja zaposlenih u Upravi za 15 državnih službenika. Vlada je dala saglasnost da se broj državnih službenika u Upravi poveća na 40, pa je u junu 2011. godine unutrašnjim uređenjem i sistematizacijom radnih mesta povećan broj državnih službenika za 15. Ipak, do stvarnog povećanja broja državnih službenika nije došlo, iako postoje sistematizovana radna mesta, kao i sredstva za zarade obezbeđena u budžetu.

Razlog za neispunjenje ove odluke Vlade leži u neadekvatnim smeštajnim kapacitetima Uprave. Smeštajni kapaciteti Uprave su neadekvatni kako u pogledu veličine kancelarija, tako i u pogledu njihove funkcionalnosti. Uprava raspolaže veoma osetljivim bazama finansijsko-obaveštajnih podataka koji se čuvaju na serveru koji takođe mora da se čuva adekvatnoj prostoriji.

Plan Uprave je da nađe adekvatan prostor kako za postojeće državne službenike, tako i za one koji treba da budu zaposleni. Zapošljavanje još državnih službenika je neophodno,

posebno u Odeljenju za nadzor, novom odeljenju u Upravi nadležnom za inspekcijski nadzor nad primenom zakona kod računovođa, revizora, poreskih savetnika, faktoring i forfeting firmi i dr.

Uprava, iako formalno nije deo sistema za borbu protiv organizovanog kriminala, suštinski to jeste, jer se kriminal vrši na organizovan način u cilju pribavljanja imovinske koristi. Kako bi moglo nesmetano uživati u tako pribavljenoj imovini, kriminalci obično nastoje da prikriju njeno nezakonito i pokušavaju da je prikažu kao zakonito stečenu. Upravo tu leži značaj i uloga Uprave, kao državnog organa koji efikasno i brzo može ući u trag novcu koji je nelegalno stečen. Naime, Uprava ima uređenu elektronsku razmenu dokumenata sa bankarskim sektorom, što joj daje prednost u odnosu na druge državne organe. Uprava u velikoj meri doprinosi identifikovanju imovine koja je predmet privremenog oduzimanja na osnovu Zakona o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela. Uprava može u velikoj meri učestvovati u finansijskoj istrazi kada samo postoji sumnja da se pere novac, a protiv kriminalne grupe još uvek nije započeo krivični postupak. Uprava već aktivno učestvuje u radu na konkretnim predmetima zajedno sa Tužilaštvom za organizovani kriminal, Bezbednosno-informativnom agencijom, Ministarstvom unutrašnjih poslova i ostalim državnim organima i praktično već jeste deo sistema za borbu protiv pranja novca i organizovanog kriminala. Zbog navedenih prednosti i mogućnosti Uprave u suzbijanju organizovanog kriminala, neophodno je da ovakva uloga Uprave u narednom periodu bude prepoznata i da se na adekvatan način urede prava i obaveze državnih službenika. Naime, u Upravi rade visokokvalifikovani državni službenici koji se dalje stručno osposobljavaju i specijalizuju za pojedine aspekte finansijske analize i veoma su traženi na tržištu rada. Kako se načini pranja novca menjaju i razvijaju, menjaju se i veštine koje su neophodne za sve one koji učestvuju u otkrivanju i sprečavanju pranja novca. Zbog takvog stanja stvari postoji nesrazmera između, sa jedne strane, same prirode posla državnih službenika i činjenice da upravljaju naročito osetljivim podacima, kao i napora koje je Uprava uložila u razvoj svakog od njih, i sa druge strane, zarade koju državni službenici ostvaruju radom u Upravi i koja je izjednačena sa zaradom svih ostalih radnika u državnoj administraciji. Takođe postoji realna opasnost od odliva već obučenih i uskospecijalizovanog državnih službenika u privatni sektor. Zbog toga je neophodno da se iznađe mogućnost za povećanje zarada zaposlenih u Upravi.

Plan da se osnuje trening centar ostaje i dalje nerealizovan. Razlog za nerealizovanje ove ideje je nepostojanje adekvatnog prostora. Uprava će i dalje nastojati da ostvari ovu zamisao i osnuje trening centar u kome bi se obučavali ne samo zaposleni u Upravi, predstavnici državnih organa i obveznika, već bi se taj centar mogao koristiti i za međunarodne i regionalne obuke.